

פרשת בשלח תשע"ט – מה התוספת בחובת כיבוד ההורים היהודית?

1. **שמות טו:** וילנו העם על משה לאמר מה נשתה: ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, שם שם לו **חק ומשפט** ושם נסהו. **תלמוד בבלי סנהדרין נב:** עשר מצות נצטוו ישראל במרה: שבע שקיבלו עליהן בני נח (דינין, ברכת השם, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים, וגזל, ואבר מן החי) והוסיפו עליהן דינין [דיני משפט ייחודיים לעם ישראל] ושבתי **וכיבוד אב ואם**. דינין דכתיב 'שם שם לו חוק ומשפט', שבת וכיבוד אב ואם דכתיב [במתן תורה בפרשת ואתחנן] 'כאשר צוך ה' אלוקיך' [היינו שכבר הצטוו אליו לפני מתן תורה] ואמר רב יהודה: כאשר צורך – במרה.

כלי יקר טו, כג: וביאור הענין שהתורה תחילתה מרה ונקראת תושייה שמתשת כחו של אדם ... ויש לחוש פן יהרהרו ישראל בלבם איך יתכן לרפאות דבר מר בדבר מר? ע"כ הביאם ה' לידי נסיון והקרה לפנייהם ענין מי מרה שנמתקו בדבר מר ... ואז יאמינו גם כן שע"י התורה יומתק מרירות הנפש.

2. **רש"י סוף פרשת נח:** וימת תרח בחרן - לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר מששים שנה... ולמה הקדים הכתוב מיתנו של תרח ליציאתו של אברם? שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו, לפיכך קראו הכתוב מת.

רש"י בראשית כח, ט: לא פירש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה ... כנגד כ"ב שנה שפירש יעקב מאביו ולא כבדו והם כ' שנים בבית לבן ושתי שנים ששהה בדרך [חזרה ארצה].

בראשית רבה סב, טז: אמר ר' שמעון בן גמליאל: כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה **ממה שמש עשו את אביו**. אני, בשעה שהייתי משמש את אבא, הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו, בשעה שהיה משמש את אביו, לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות. אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות.

3. **אמרי דעת [מהר"ם שפירא מלובלין] פרשתנו:** יש להבין למה נבחרו ג' מצוות אלו להקדימים למתן תורה? הנה ידוע טענת המלאכים 'תנה הודך על השמים' בטענת 'בר מצרא'. ואולם נפסקה הלכה דשותף קודם לבר מצרא, ולכן ניתנו מצוות אלו קודם מתן תורה: 'דינים' כי 'כל הדין דין אמת לאמתו נעשה שותף לקב"ה במעשי בראשית', 'שבת' ש'כל השומר שבת נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית', ובכיבוד אב ואם החיוב לכבדם הוא משום ששלשה שותפים באדם הקב"ה ואביו ואמו.

4. **קידושין לב:** נאמר 'כבד את אביך ואת אמך' ונאמר 'כבד את ה' מהונך' - השווה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום. נאמר 'איש אמו ואביו תיראו' ונאמר 'את ה' אלוקיך תירא' - השווה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום.

רמב"ן כ, יא: השלים [ארבע דברות ראשונות שהם] כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, ועבר לצוות אותנו בענייני הנבראים והתחיל מן האב שהוא כעניין **בורא משתתף ביצירה**, כי ה' הוא אבינו הראשון והמוליד הוא אבינו האחרון.

ליקוטי שיחות ה/160 ובהערות שם: חיוב כיבוד אב נמצא כבר אצל בני נח, משום שהוא דבר שנוגע ביישובו של עולם, כמובא בירושלמי מסכת פאה שישוד חיוב כיבוד הורים הוא **פריעת חוב** של הילד כלפי הוריו. ולכן לשונות רש"י לגבי כיבוד הורים לפני מתן תורה הוא 'כיבוד אב' ולא **מצוות** כיבוד אב, שכן הכיבוד הוא רק פרט בחיוב עשיית 'דינים' לתיקונו של עולם. ואולם ב"מרה" קיבלו ישראל את מצוות כיבוד אב **כחיוב ישיר בפני עצמו** (בין יהודי לקב"ה).

כתב סופר ואתחנן: מדוע נאמר 'כבד את אביך כאשר ציון ה' וברש"י: 'שציון במרה?' מדוע בשאר דברים אינו כתוב איפה נצטווה? אלא הרבה טועים דהטעם שצריך לכבד הורים משום הכרת הטוב, אבל אם לא גדלוהו אינו מכבדם. כדי להוציא טעות זה נאמר 'כאשר ציון במרה', ואז לא היו סמוכים על שולחן אביהם, כי המן ירד מהשמיים ולא היו צריכים למלבושים, אלא רק **כמצווה בלי סיבה**.